

meritum

**PRAWO PRACY
2023**

MERITUM

20. WYDANIE

meritum

**PRAWO PRACY
2023**

MERITUM

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

20. WYDANIE

Redaktor merytoryczny:
dr Kazimierz Jaśkowski
Sędzia Sądu Najwyższego (w st. sp.)

Wydawca:
Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący:
Beata Wawrzyńczak-Jędryka

Opracowanie redakcyjne:
Beata Wawrzyńczak-Jędryka

Projekt okładki i stron tytułowych:
Wojtek Janikowski

Autorzy:

Maciej Ambroziewicz – rozdział VIII.4;
dr hab. Beata Baran-Wesołowska – rozdział XXIV;
Sylvia Golaś-Olszak – rozdziały: X, XXIII;
mec. Adrianna Jasińska-Cichoń – rozdział XI;
Urszula Jelińska – rozdział XXI.1;
Luiza Klimkiewicz – rozdział XVI;
dr Lena Krysińska-Wnuk – rozdziały: V.3.C, V.3.A–E, XVIII;
dr Magdalena Kuba – rozdział XVII;
SSN (w st. sp.) Jerzy Kuźniar – rozdział XXII;
dr hab. Monika Latos-Miłkowska – rozdział XVIII;
Paweł Nowacki – rozdział XVI;
Katarzyna Piecyk – rozdział XI;
dr hab. Łukasz Pisarczyk – rozdział XIX;
dr Magdalena Barbara Rycak – rozdziały: VI, VII, XII;
Magdalena Rączka – rozdział XVI;
Małgorzata Skibińska – rozdział IV;
Anna Sokółowska – rozdział IV;
Magdalena Stojek-Siwińska – rozdziały: I–III, V, VIII.1–3, IX, XIII, XIV, XX, XXI.2–3, aneks;
Barbara Tomaszewska – rozdział XV;
Marzena Wąsowska – rozdział XXI.1

© by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2023

ISBN 978-83-8328-345-6

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Strona		Numer
11	Wprowadzenie	
13	Wykaz skrótów	
17	Rozdział I. Przyjęcie pracownika do pracy	
18	1. Katalog danych osobowych – uregulowania prawne	1
24	2. Wstępne badania lekarskie	7
26	3. Przyjęcie pracownika do pracy – sposób postępowania	8
31	Rozdział II. Strony stosunku pracy	
32	1. Pracodawca	14
50	2. Pracownik	33
55	Rozdział III. Umowa o pracę	
56	1. Umowa o pracę	40
77	2. Umowa o pracę na okres próbny	78
80	3. Umowa o pracę na czas określony	82
88	4. Umowa o pracę w celu zastępstwa pracownika w czasie jego usprawiedliwionej nieobecności w pracy	87
90	5. Umowa na czas wykonania określonej pracy – przepisy przejściowe	89
90	6. Umowa o pracę na czas nieokreślony	90
93	Rozdział IV. Delegowanie pracowników w ramach świadczenia usług w Unii Europejskiej	
95	1. Delegowanie pracowników – uregulowania prawne	90 ¹
96	2. Delegowanie na podstawie dyrektywy 96/71	90 ²
105	3. Delegowanie pracowników do Polski w ramach świadczenia usług w UE	90 ¹⁴
114	4. Dochodzenie roszczeń z tytułu delegowania przed sądem	90 ³⁰
116	5. Zabezpieczenie społeczne pracowników wykonujących pracę najemną na terenie UE	90 ³²
123	6. Zatrudnienie cudzoziemca spoza obszaru UE	90 ³⁸

Strona		Numer
139	Rozdział V. Pozostałe formy świadczenia pracy	
141	1. Kodeksowe	91
161	2. Cywilnoprawne	127
196	3. Elastyczne formy pracy	175
225	Rozdział VI. Praca zdalna	
226	1. Uwagi wprowadzające	242 ¹
227	2. Praca zdalna	242 ²
243	Rozdział VII. Zatrudnianie pracowników tymczasowych	
244	1. Ogólna charakterystyka pracy tymczasowej i najważniejsze definicje	242 ¹⁴
249	2. Zasady zatrudniania pracowników tymczasowych i kierowania tych pracowników do wykonywania pracy tymczasowej	242 ¹⁹
253	3. Realizacja zatrudnienia tymczasowego	242 ²⁴
259	4. Rozwiązanie stosunku pracy tymczasowej. Rezygnacja z pracy pracownika tymczasowego	242 ³⁰
263	Rozdział VIII. Obowiązki pracodawcy	
265	1. Zakres obowiązków pracodawcy – zagadnienia ogólne	243
291	2. Katalog obowiązków pracodawcy	258
328	3. Regulamin pracy	288
335	4. Zapewnienie bhp	299
399	Rozdział IX. Obowiązki pracownika	
400	1. Obowiązek wykonywania pracy	337
401	2. Szczegółowe obowiązki pracownika	339
427	Rozdział X. Odpowiedzialność w stosunkach pracy	
428	1. Odpowiedzialność pracowników	358
450	2. Odpowiedzialność pracodawcy	397
461	Rozdział XI. Wynagrodzenie za pracę	
463	1. Ogólna charakterystyka wynagrodzenia za pracę	419
463	2. Składniki wynagrodzenia za pracę	420
490	3. Ustalanie warunków wynagrodzenia za pracę	443
506	4. Ochrona wynagrodzenia za pracę	461
516	5. Wynagrodzenie za czas niewykonywania pracy	475
532	6. Wynagrodzenie za pracę wadliwą	491
533	7. Inne świadczenia związane z pracą	493
543	8. Odszkodowania przysługujące pracownikom	517
560	9. Roszczenia o wynagrodzenie za pracę	525
562	10. Rola organów Państwowej Inspekcji Pracy w zakresie realizacji prawa do wynagrodzenia za pracę	530
565	11. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu pojedynczym	535
566	12. Sądowe dochodzenie roszczeń o wynagrodzenie za pracę	538

Strona		Numer
569	13. Przedawnienie roszczeń o wynagrodzenie za pracę	541
573	Rozdział XII. Czas pracy	
576	1. Zagadnienia ogólne	542
576	2. Przepisy o czasie pracy	543
579	3. Kluczowe pojęcia dotyczące czasu pracy	549
605	4. Okresy niewykonywania pracy wliczane do czasu pracy	584
613	5. Okresy niewliczane do czasu pracy	598
627	6. Okresy odpoczynku od pracy	623
632	7. Systemy czasu pracy	629 ¹
658	8. Praca w godzinach nadliczbowych	680
678	9. Praca w nocy	703
682	10. Praca w dni wolne od pracy	711
689	11. Szczególne regulacje czasu pracy wybranych grup zawodowych	721
751	12. Kumulacja zatrudnienia a czas pracy	797
754	13. Tryb wprowadzania i zmiany systemów oraz rozkładów czasu pracy	802
762	14. Planowanie i rozliczanie czasu pracy	811
767	15. Ewidencja czasu pracy	821
771	16. Naruszenie przepisów o czasie pracy	826
773	Rozdział XIII. Urlopy pracownicze	
775	1. Urlop wypoczynkowy	827
827	2. Urlop bezpłatny	902
832	3. Urlopy szkoleniowe	908
837	4. Urlopy okolicznościowe	916
838	5. Nowe rodzaje urlopów na podstawie rządowego projektu: ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 2932)	917 ¹
841	Rozdział XIV. Uprawnienia pracownika – rodzica	
843	1. Ochrona stosunku pracy w okresie ciąży	918
854	2. Urlop macierzyński	935
884	3. Urlop wychowawczy	946
894	4. Pozostałe uprawnienia pracownicze związane z rodzicielstwem	959
901	5. Zasiłek opiekuńczy	966
905	Rozdział XV. Zatrudnianie pracowników młodocianych	
906	1. Zagadnienia wstępne	967
906	2. Zatrudnienie dzieci do ukończenia przez nie 16. roku życia	968
909	3. Wiek pracowników młodocianych	969
911	4. Zawarcie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego	970
931	5. Inne obowiązki pracodawcy związane z zatrudnieniem młodocianych	990
931	6. Doksztalcanie	991
932	7. Zatrudnienie młodocianego przy wykonywaniu prac lekkich	992
936	8. Szczególna ochrona zdrowia	995
937	9. Czas pracy pracownika młodocianego	996
939	10. Urlop wypoczynkowy pracownika młodocianego	999
941	11. Pomoc <i>de minimis</i>	1000
942	12. Refundacja	1001
943	13. Praktyki absolwenckie	1003

Strona		Numer
949	Rozdział XVI. Zatrudnianie pracowników niepełnosprawnych	
951	1. Zagadnienia ogólne	1007
960	2. Osoba niepełnosprawna	1010
1002	3. Rehabilitacja społeczna	1034
1007	4. Typy pracodawców	1040
1038	5. Adaptacja środowiska pracy	1061
1060	6. Uprawnienia pracownicze osób niepełnosprawnych	1063
1068	7. Wpłaty na PFRON	1065
1122	8. Formy wsparcia dla pracodawców	1075 ¹
1192	9. Wspieranie samozatrudnienia	1075 ⁷⁶
1194	10. Pomoc publiczna	1075 ⁷⁸
1197	11. Odpowiedzialność wykroczeniowa	1075 ⁸⁴
1200	12. Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych	1075 ⁸⁵
1200	13. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	1075 ⁸⁶
1202	14. Rady konsultacyjne do spraw osób niepełnosprawnych	1075 ⁸⁷
1204	15. Rada Dostępności	1075 ⁸⁸
1205	16. Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych	1076
1207	Rozdział XVII. Środki prawne aktywizacji zawodowej i zatrudniania osób bezrobotnych	
1209	1. Pojęcie bezrobotnego	1077
1214	2. Środki aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych	1080
1219	3. Instrumenty wspierające zatrudnianie osób bezrobotnych	1084
1221	4. Formy zatrudnienia subsydiowanego osób bezrobotnych	1090
1224	5. Dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej jako instrument wspierania samozatrudnienia osób bezrobotnych	1097
1226	6. Zasiłek dla bezrobotnych jako zastępcza forma wspierania osób bezrobotnych	1098
1227	7. Uprawnienia przysługujące pracodawcom w związku z zatrudnianiem osób bezrobotnych	1100
1235	8. Uwagi końcowe	1109
1237	Rozdział XVIII. Zmiana treści stosunku pracy	
1238	1. Porozumienie zmieniające	1110 ¹
1240	2. Wypowiedzenie zmieniające	1117
1251	3. Czasowe powierzenie pracownikowi innej pracy	1131
1261	Rozdział XIX. Ustanie umowy o pracę	
1263	1. Wprowadzenie	1140
1267	2. Rozwiązanie umowy o pracę – zagadnienia ogólne	1143
1277	3. Rozwiązanie umowy o pracę na mocy porozumienia stron	1159
1281	4. Rozwiązanie umów terminowych	1165
1282	5. Wypowiedzenie umowy o pracę	1169
1334	6. Procedura zwolnień grupowych	1281
1343	7. Rozwiązanie stosunku pracy bez wypowiedzenia	1297
1364	8. Wygaśnięcie stosunku pracy	1328
1370	9. Uprawnienia pracownicze towarzyszące ustaniu umowy o pracę	1338
1379	10. Świadcstwo pracy	1358

Strona		Numer
1391	Rozdział XX. Rozwiązywanie indywidualnych sporów ze stosunku pracy	
1392	1. Zagadnienia ogólne	1374
1415	2. Terminy do dochodzenia roszczeń w sprawach z zakresu prawa pracy	1421
1417	3. Wykonalność orzeczeń z zakresu prawa pracy	1423
1418	4. Zaskarżanie orzeczeń	1426
1420	5. Skarga na przewlekłość postępowania	1428
1420	6. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia	1429
1425	Rozdział XXI. Zbiorowe prawo pracy	
1427	1. Układy zbiorowe pracy	1430
1462	2. Związek zawodowy u pracodawcy	1499
1492	3. Rady pracowników	1553
1499	Rozdział XXII. Wypadki przy pracy i choroby zawodowe – ubezpieczenie wypadkowe	
1500	1. Ustawa wypadkowa – nowe przepisy	1563
1584	2. Choroby zawodowe	1580 ¹
1586	3. Wypadki i choroby zawodowe powstałe w szczególnych okolicznościach-	1581
1589	Rozdział XXIII. Kontrola pracowników	
1590	1. Zakres prawny dopuszczalności kontroli	1581 ¹
1593	2. Kontrola bezpośrednia sposobu i efektywności wykonywanej pracy	1581 ⁶
1611	3. Sankcje dla pracodawcy	1581 ¹⁶
1615	Rozdział XXIV. Sygnalizowanie nieprawidłowości	
1616	1. Zagadnienia wstępne	1581 ¹⁷
1617	2. Whistleblowing jako obowiązek pracownika	1581 ¹⁹
1620	3. System zgłaszania nieprawidłowości (whistleblowing)	1581 ²⁴
1633	4. Ochrona sygnalistów na gruncie obowiązującego prawa zatrudnienia	1581 ³⁴
1635	5. Dyrektywa w sprawie ochrony osób zgłaszających przypadki naruszenia prawa Unii Europejskiej – tzw. dyrektywa o ochronie sygnalistów	1581 ⁴⁰
1643	6. Whistleblowing a compliance	1581 ⁴⁹
1645	Aneks	
1665	Indeks rzeczowy	

WPROWADZENIE

Oddajemy do Państwa rąk kolejną edycję praktycznego poradnika z zakresu prawa pracy z serii *Meritum*. Jest to pozycja wyjątkowa na rynku wydawniczym. Jej walory wysoko ocenili Czytelnicy edycji z poprzednich lat: 2004–2022.

Niewątpliwą zaletą publikacji jest wyczerpujące ujęcie tematu obejmujące całość instytucji prawa pracy, poczynając od momentu przyjęcia pracownika do pracy, na ustaniu stosunku pracy kończąc. W sposób przystępny przedstawione zostały zasady funkcjonowania przepisów prawa pracy w praktyce.

Omówiono zatem sposoby nawiązania stosunku pracy, rodzaje umów o pracę, elastyczne formy zatrudnienia, uprawnienia i obowiązki pracodawcy i pracownika w procesie pracy, rozwiązanie stosunku pracy, problematykę zbiorowego prawa pracy. Istotną część stanowi omówienie przepisów związanych z RODO. Zaprezentowane zostały również pozapracownicze podstawy zatrudniania osób wykonujących pracę.

Rozdział poświęcony tematyce czasu pracy rozszerzony jest o zagadnienia dotyczące czasu pracy wybranych grup zawodowych.

Przedstawione zostały nowe regulacje dotyczące m.in. pracy zdalnej czy kontroli trzeźwości pracowników.

Zaprezentowano ponadto wybór aktualnego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawach pracowniczych, wraz z omówieniem stanu faktycznego i wskazaniem konsekwencji dla polskiego ustawodawstwa pracy, niepublikowane tezy wyroków Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego.

Czytelnik może także zapoznać się z bieżącym stanowiskiem Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Państwowej Inspekcji Pracy wyjaśniającym zagadnienia kontrowersyjne, budzące wątpliwości w praktyce.

Celem publikacji jest ułatwienie – pracodawcom, pracownikom, służbom personalnym oraz prawnikom zajmującym się na co dzień prawem pracy – korzystania i stosowania tych przepisów w praktyce.

Służą temu głównie:

- wyczerpujące ujęcie tematu – publikacja obejmuje całość zagadnień dotyczących nawiązania, trwania, ustania stosunku pracy i związanych z tym praw i obowiązków stron stosunku pracy,
- układ treści podzielony na niewielkie, zwarte fragmenty,
- zamieszczane na marginesach numery, które wskazują ważne pojęcie wraz z jego objaśnieniem,
- wewnętrzne odesłania w tekście, umożliwiające w prosty i szybki sposób odszukanie interesującego zagadnienia, które pojawiło się już w innym miejscu publikacji; dzięki temu uniknięto też zbędnych powtórzeń i rozpraszających dygresji,
- wyraźnie wyodrębnione w tekście przykłady,
- uwypuklenie najistotniejszych kwestii przez zaznaczenie ich ramką i hasłem **WAŻNE!**,
- schematy i tablice pozwalające na usystematyzowanie przedstawionych informacji,
- zamieszczane do praktycznego wykorzystania wzory umów i pism ze wskazaniem sposobu ich prawidłowego wypełnienia,
- wskazanie podstawy prawnej dla omawianego tematu, instytucji,
- czytelne podsumowanie omawianych zagadnień przez podanie reprezentatywnego orzecznictwa oraz wykazu istotnych pozycji literatury przedmiotu,
- szczegółowy i wyczerpujący indeks rzeczowy z odniesieniami do numerów na marginesie tekstu,

- aneks zawierający aktualne wskaźniki i stawki ujęte w tabelach,
- przyjazna dla Czytelnika szata graficzna, zakładki.

Autorami publikacji są specjaliści z zakresu prawa pracy, szkoleniowcy, praktycy.

Mamy nadzieję, że docenią Państwo wszystkie walory publikacji i stanie się ona istotną pomocą w codziennej pracy.

Zespół redakcyjny

Warszawa, marzec 2023 r.

Przyjęcie pracownika do pracy

Magdalena Stojek-Siwińska

SPIS TREŚCI

1. Katalog danych osobowych – uregulowania prawne	1	3. Przyjęcie pracownika do pracy – sposób postępowania	8
A. Katalog danych, których można żądać od kandydata na pracownika	2	A. Obowiązki pracodawcy wobec urzędów	9
B. Dane osobowe, których można żądać od osoby zatrudnionej	4	a. Zgłoszenie pracownika do ZUS oraz inne obowiązki	10
C. Konsekwencje w przypadku naruszenia przepisu	6	b. Składki na Fundusz Emerytur Pomostowych	10 ¹
2. Wstępne badania lekarskie	7	c. Rozliczenia z urzędem skarbowym	12
		d. Poinformowanie komornika	13

1. Katalog danych osobowych – uregulowania prawne

Podstawa prawna: art. 51 ust. 1 Konstytucji RP; art. 22¹, 22^{1a}, 22^{1b} i 229 k.p.; ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r. poz. 1781); rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych (RODO); art. 4 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r. poz. 1691); rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 grudnia 2018 r. w sprawie dokumentacji pracowniczej (Dz. U. poz. 2369).

1 Kwestię dostępu pracodawcy do danych osobowych kandydata do pracy i pracownika rozstrzyga jednoznacznie przepis art. 22¹ k.p. Jest on zarazem ustawową podstawą do żądania od osoby ubiegającej się o pracę, a później od pracownika, ujawnienia danych związanych z zatrudnieniem.

Przepis ten realizuje normę wynikającą z Konstytucji RP, gdzie w art. 51 ust. 1 mowa jest o tym, że:

„nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby”.

Przepis art. 22¹ k.p. został w 2019 r. dwukrotnie zmieniony, tj. ustawą z dnia 10 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze skróceniem okresu przechowywania akt pracowniczych oraz ich elektroniczną (obowiązuje od 1 stycznia 2019 r.), oraz ustawą z dnia 21 lutego 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych). Wymieniona ostatnia ustawa zmienia wiele wewnętrznych przepisów i ma związek z obowiązującym od 25 maja 2018 r. RODO, czyli rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych). Zgodnie z art. 1 RODO ma ono na celu ochronę praw i wolności osób fizycznych, w szczególności ich prawa do ochrony danych osobowych. RODO przewiduje, że państwa członkowskie mogą na poziomie swoich przepisów krajowych uregulować bardziej szczegółowo kwestię ochrony praw i wolności w przypadku przetwarzania danych osobowych pracowników w związku z zatrudnieniem, w szczególności do celów rekrutacji, wykonania umowy o pracę itp. (art. 88 ust. 1 RODO). W związku z tym podstawą prawną określającą zasady przetwarzania danych osobowych kandydatów do pracy i pracowników są przepisy krajowe, czyli w tym przypadku przepisy Kodeksu pracy (art. 22¹ k.p.) oraz przepisy odrębne.

Zgodnie więc z art. 4 tej ustawy od 4 maja 2019 r. wprowadzono konkretne zmiany w zakresie art. 22¹ k.p., który to przepis określa katalog danych osobowych, jakie pracodawca pozyskuje od kandydata do pracy, jak i od pracownika. Należy też zwrócić uwagę na samą zmianę sformułowania zawartego w treści przepisu art. 22¹ k.p. z „pracodawca ma prawo żądać” na „**pracodawca żąda**” od osoby ubiegającej się o zatrudnienie lub od pracownika podania danych osobowych.

W art. 22¹ k.p. określono:

- w § 1 tego przepisu zakres danych, których pracodawca żąda **od kandydata do pracy**;
- w § 2 tego przepisu katalog danych, których wymaga się **od pracownika**.

Istota tego przepisu (art. 22¹ k.p.) polega przede wszystkim na tym, że **pracodawca ma ograniczone prawo w zakresie zbierania informacji, tak o kandydacie do pracy, jak i o pracowniku, gdyż muszą one wykazywać związek z zatrudnieniem**.

A. Katalog danych, których można żądać od kandydata na pracownika

Na podstawie art. 22¹ k.p. pracodawca ma prawo żądać od kandydata do pracy tylko danych wymienionych w tym przepisie.

Zgodnie z obowiązującym od 4 maja 2019 r. zmienionym katalogiem danych pracodawca od osoby ubiegającej się o zatrudnienie może żądać podania następujących danych osobowych:

- 1) imię (imiona) i nazwisko;
- 2) data urodzenia;
- 3) dane kontaktowe wskazane przez tę osobę;
- 4) wykształcenie;
- 5) kwalifikacje zawodowe;
- 6) przebieg dotychczasowego zatrudnienia.

Powyższe dane należy uznać za **niezbędne** do rzetelnego przeprowadzenia przez pracodawcę procesu naboru pracowników.

Zmienione przepisy określają jednak, że danych wymienionych w pkt 4–6 pracodawca będzie mógł żądać warunkowo, tzn. tylko wtedy, gdy jest to niezbędne do wykonywania pracy określonego rodzaju lub na określonym stanowisku. Jeżeli zaś w procesie rekrutacji nie ma podstaw do pozyskiwania danych dotyczących wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i przebiegu dotychczasowego zatrudnienia, pracodawca będzie mógł zażądać przedstawienia tych danych od osoby zatrudnionej, czyli od pracownika.

Wprowadzona od 4 maja 2019 r. zmiana przepisu art. 22¹ k.p. wyeliminowała więc z katalogu danych osobowych, które można pozyskiwać w procesie rekrutacji od kandydata na pracownika, takie dane, jak:

- 1) imiona rodziców,
- 2) miejsce zamieszkania (adres do korespondencji) – w zamian za to zgodnie z nowym brzmieniem przepisu pracodawca otrzymał możliwość pozyskiwania danych do kontaktu **wskazanych przez kandydata**.

W praktyce jednak powinno się dopuścić możliwość wskazania preferowanych danych kontaktowych przez pracodawcę prowadzącego proces rekrutacji.

Dane osobowe od kandydata do pracy przed zmianą (przed 4 maja 2019 r.)	Dane osobowe od kandydata do pracy po zmianie od 4 maja 2019 r.
1. Imię (imiona) i nazwisko 2. Imiona rodziców 3. Data urodzenia 4. Miejsce zamieszkania (adres do korespondencji) 5. Wykształcenie 6. Przebieg dotychczasowego zatrudnienia	1. Imię (imiona) i nazwisko 2. Data urodzenia 3. Dane kontaktowe wskazane przez kandydata 4. Wykształcenie 5. Kwalifikacje zawodowe 6. Przebieg dotychczasowego zatrudnienia – pozyskiwanie danych wymienionych w pkt 4–6 jest uzasadnione, o ile jest to niezbędne do wykonywania pracy określonego rodzaju lub na określonym stanowisku

Jest to katalog zamknięty. Pozyskiwanie innych danych niż wymienione w art. 22¹ § 1 k.p. będzie możliwe jedynie w dwóch przypadkach:

- gdy jest to niezbędne do zrealizowania uprawnienia lub spełnienia obowiązku wynikającego z przepisu prawa, chodzi tu zarówno o przepisy Kodeksu pracy, jak i przepisy odrębne;
- za zgodą osoby ubiegającej się o zatrudnienie, z tym jednak ważnym zastrzeżeniem, że zgoda kandydata do pracy nie może stanowić podstawy do przetwarzania danych osobowych, o których mowa w art. 10 RODO, tj. danych osobowych dotyczących wyroków skazujących oraz czynów zabronionych lub powiąza-

nych środków bezpieczeństwa. Dlatego też gdy pracodawca będzie chciał uzyskać informacje na temat wyroków skazujących kandydata do pracy, to nie będzie mógł tego uczynić, nawet gdy taka osoba wyrazi na to zgodę.

WAŻNE! Dane wymienione w art. 10 RODO mogą być pozyskiwane i przetwarzane tylko wówczas, gdy jest to niezbędne do zrealizowania uprawnienia lub spełnienia obowiązku wynikającego z przepisu prawa.

Przykładem jest informacja o niekaralności w przypadku osoby ubiegającej się o pracę w służbie cywilnej (art. 4 pkt 3 ustawy o służbie cywilnej), wymóg niekaralności nauczycieli, osób zatrudnionych w podmiotach sektora finansowego zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 12 kwietnia 2018 r. o zasadach pozyskiwania informacji o niekaralności osób ubiegających się o zatrudnienie i osób zatrudnionych w podmiotach sektora finansowego.

W przypadku tej ostatniej ustawy podmiot sektora finansowego ma prawo żądać od osoby ubiegającej się o zatrudnienie na terytorium RP udzielenia informacji dotyczących skazania prawomocnym wyrokiem za przestępstwo, jeżeli ubiega się o stanowisko związane z:

- zarządzaniem mieniem tego podmiotu lub osób trzecich;
- dostępem do informacji prawnie chronionych;
- podejmowaniem decyzji obciążonych wysokim ryzykiem utraty mienia tego podmiotu lub osób trzecich albo wyrządzenia innej znacznej szkody temu podmiotowi lub osobom trzecim.

Informacje o niekaralności mogą dotyczyć wyłącznie skazań prawomocnym wyrokiem, które nie uległy zatarciu, przy czym skazania muszą dotyczyć przestępstw enumeratywnie wymienionych w tej ustawie.

Poza tym pracodawca może domagać się przedstawienia innych danych osobowych niż wymienione w art. 22¹ za zgodą kandydata do pracy. Zgoda dotyczy zarówno sytuacji, gdy:

- dane osobowe zostaną ujawnione przez kandydata z własnej inicjatywy (np. zaświadczenia o znajomości języków obcych);
- dane osobowe są udostępniane przez osobę kandydującą do pracy na wniosek pracodawcy.

Warto w tym miejscu podkreślić, że przepisy wyraźnie określiły, iż przetwarzanie przez pracodawców danych szczególnych kandydatów do pracy czy pracowników, do których zalicza się:

- dane osobowe ujawniające pochodzenie rasowe, etniczne,
- poglądy polityczne;
- przekonania religijne lub światopoglądowe;
- przynależność do związków zawodowych;
- dane genetyczne;
- dane biometryczne;
- dane dotyczące zdrowia, seksualności lub orientacji seksualnej;

jest możliwe tylko w przypadku, gdy ich udostępnienie nastąpiło z inicjatywy tych osób, czyli za ich zgodą.

Zgoda musi być wyraźna i złożona w formie oświadczenia. Przy czym forma tego oświadczenia jest dowolna, np. pisemna, elektroniczna.

Ponadto do przetwarzania danych szczególnych mogą być dopuszczone osoby posiadające pisemne upoważnienie do przetwarzania danych wydane przez pracodawcę. Osoby upoważnione do przetwarzania danych są zobowiązane do zachowania ich w tajemnicy.

Brak zgody na udostępnienie danych innych niż wymienione w art. 22¹ k.p. lub wycofanie takiej zgody w procesie rekrutacji nie może być podstawą niekorzystnego traktowania osoby ubiegającej się o zatrudnienie

(także później już pracownika), a zwłaszcza nie może stanowić podstawy do odmowy zatrudnienia czy na późniejszym etapie w stosunku do pracy być powodem wypowiedzenia lub rozwiązania bez wypowiedzenia umowy o pracę z pracownikiem.

Udostępnienie pracodawcy danych osobowych następuje w formie oświadczenia osoby, której te dane dotyczą. W praktyce osoby kandydujące do pracy przekazują swoje dane osobowe najczęściej w formie życiorysu zawodowego (CV) oraz listu motywacyjnego. Pracodawca może żądać udokumentowania danych osobowych w zakresie niezbędnym do ich potwierdzenia. Już na początku procesu rekrutacyjnego pracodawca powinien określić, jakie dokumenty będą wymagane w celu potwierdzenia prawdziwości danych przekazanych przez kandydatów.

Warto też pamiętać, że zgodnie z art. 13 RODO na pracodawcy spoczywa obowiązek poinformowania kandydata do pracy o:

- pełnej nazwie i adresie swojej siedziby,
- danych kontaktowych inspektora ochrony danych osobowych (jeżeli został wyznaczony),
- celu i podstawie prawnej przetwarzania danych osobowych,
- odbiorcach danych osobowych znanych mu w chwili gromadzenia danych,
- okresie, przez który dane będą przetwarzane,
- przysługujących prawach żądania przez kandydata dostępu do swoich danych, w tym otrzymania kopii, ich sprostowania, usunięcia lub ograniczenia ich przetwarzania,
- prawie do cofnięcia zgody w dowolnym momencie,
- prawie wniesienia skargi do Prezesa UODO,
- dobrowolności lub obowiązku podania danych i konsekwencjach ich niepodania.

Powyższy zakres informacji powinien zostać przekazany kandydatowi do pracy albo w treści ogłoszenia o pracę, albo po otrzymaniu dokumentów aplikacyjnych, np. w postaci pisemnej klauzuli informacyjnej.

3

B. Dane osobowe, których można żądać od osoby zatrudnionej

Po zakończeniu procesu rekrutacji pracodawca może żądać od osoby zatrudnionej w charakterze pracownika, oprócz danych, które pozyskał w procesie naboru, czyli takich jak:

- 1) imię (imiona) i nazwisko;
- 2) data urodzenia,
- 3) dane kontaktowe wskazane przez kandydata,
- 4) wykształcenie,
- 5) kwalifikacje zawodowe,
- 6) przebieg dotychczasowego zatrudnienia,

jeszcze dodatkowo informacje, takie jak:

- adres zamieszkania,
- numer PESEL, a w przypadku jego braku – rodzaj i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość,
- inne dane osobowe pracownika, a także dane osobowe dzieci pracownika i innych członków jego najbliższej rodziny, jeżeli podanie takich danych jest konieczne ze względu na korzystanie przez pracownika ze szczególnych uprawnień przewidzianych w prawie pracy,
- wykształcenie i przebieg dotychczasowego zatrudnienia, jeżeli nie istniała podstawa do ich żądania od osoby ubiegającej się o zatrudnienie,
- numer rachunku płatniczego, jeżeli pracownik nie złożył wniosku o wypłatę wynagrodzenia do rąk własnych.

Są to zmiany, które **obowiązują od 4 maja 2019 r.** w związku koniecznością zapewnienia stosowania RODO. Wprowadziła je ustawa z dnia 21 lutego 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r.

4

w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych).

Pracodawca ma prawo żądać podania przez pracownika numeru rachunku płatniczego, jeżeli nie złożył wniosku o wypłatę pensji do rąk własnych. Od 1 stycznia 2019 r. **podstawowym sposobem wypłaty jest forma bezgotówkowa**, czyli przelew pensji na rachunek bankowy pracownika. Pracownik może jednak nie zaakceptować tej formy wypłaty i możliwa będzie nadal forma wypłaty do rąk własnych pracownika, ale konieczny będzie jego pisemny wniosek w tej sprawie złożony w formie papierowej lub elektronicznej. Jeżeli więc pracownik nie złoży takiego oświadczenia, to pracodawca ma prawo żądać od pracownika podania numeru rachunku bankowego, na który będzie przelewana jego pensja.

5 Natomiast tylko **za zgodą pracownika** mogą być przetwarzane następujące dane:

- wizerunek (zdjęcie) – niedopuszczalne jest zamieszczenie bez zgody pracownika jego fotografii na identyfikatorze firmowym, tzw. wejściówce, czy publikacja zdjęcia bez zgody pracownika w firmowym intranecie,
- miejsce urodzenia,
- nagrody i odznaczenia.

Udostępnienie wszystkich danych osobowych pracownika do pracy następuje w formie oświadczenia osoby, której dane dotyczą. Pracodawca może żądać udokumentowania danych obligatoryjnych w zakresie niezbędnym do ich potwierdzenia. Ponadto pracodawca może również żądać podania innych danych osobowych, niż te, które zostały wskazane w art. 22¹ k.p., gdy jest to niezbędne do zrealizowania uprawnienia lub spełnienia obowiązku wynikającego z przepisu prawa (zob. nr 2).

Zmienione przepisy Kodeksu pracy uregulowały również kwestie przetwarzania danych biometrycznych pracownika. Zgodnie z definicją zawartą art. 4 pkt 14 RODO – **dane biometryczne** oznaczają dane osobowe, które wynikają ze specjalnego przetwarzania technicznego, dotyczą cech fizycznych, fizjologicznych lub behawioralnych osoby fizycznej oraz umożliwiają lub potwierdzają jednoznaczną identyfikację tej osoby, takie jak wizerunek twarzy lub dane daktyloskopijne. Są to więc dane, które pozwalają zidentyfikować osobę fizyczną w sposób jednoznaczny i niepowtarzalny, np. odcisk palca, i zostały zakwalifikowane do danych szczególnie chronionych (zob. nr 2).

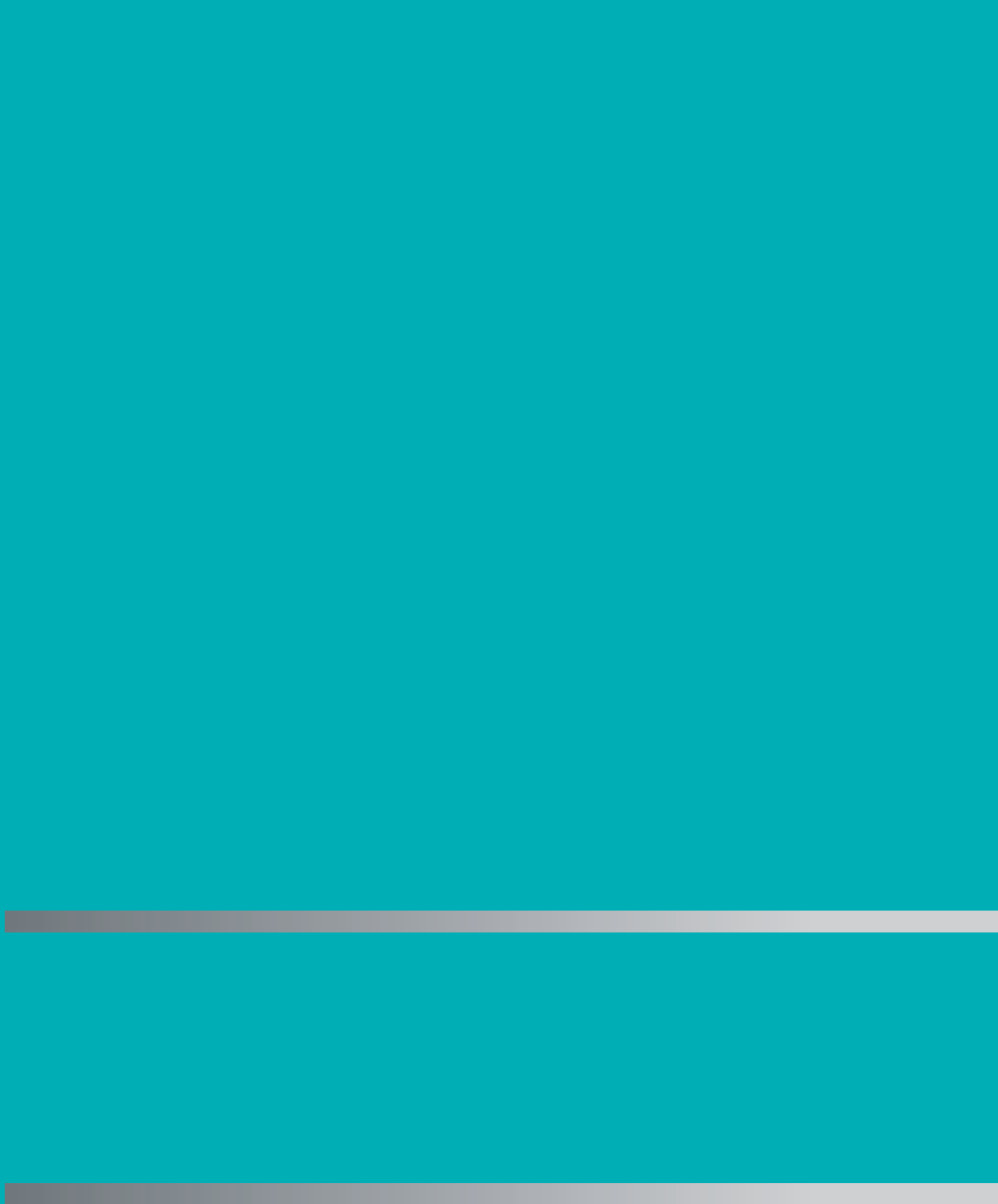
Od 4 maja 2019 r. przetwarzanie takich danych jest dopuszczalne, gdy ich podanie przez pracownika jest niezbędne ze względu na kontrolę dostępu do szczególnie ważnych informacji, których ujawnienie może narazić pracodawcę na szkodę, lub dostępu do pomieszczeń wymagających szczególnej ochrony.

Należy podkreślić, że możliwość żądania wymienionych danych powstaje dopiero z chwilą uzyskania przez daną osobę statusu pracownika, czyli w **momencie nawiązania stosunku pracy**.

Stosunek pracy nawiązuje się w terminie określonym w umowie o pracę jako dzień rozpoczęcia pracy, a gdy terminu tego nie określono – jest to dzień zawarcia umowy o pracę. Nie jest on w każdym przypadku tożsamy z datą podpisania umowy o pracę. Może bowiem zdarzyć się, że strony podpisały umowę o pracę wcześniej, przed terminem rozpoczęcia pracy. Dlatego pozostałych danych można skutecznie żądać w momencie tak rozumianego terminu rozpoczęcia pracy.

C. Konsekwencje w przypadku naruszenia przepisu

6 Przepis ustanawiający grupy danych, jakich pracodawca może żądać od kandydata na pracownika i od osoby już zatrudnionej (art. 22¹ k.p.), nie stanowi samodzielnej podstawy do dochodzenia roszczeń przez podmioty chronione. Na podstawie tej regulacji nie mają one możliwości domagania się odszkodowania lub zadośćuczynienia od pracodawcy w związku z dokonaniem naruszeń. W związku z tym kandydat na pracownika, a także pracownik, może dochodzić od pracodawcy roszczeń z tytułu żądania przez niego udostępnienia innych danych niż enumeratywnie wymienione w art. 22¹ k.p. jedynie wówczas, gdy zachowanie pracodawcy narusza inne przepisy prawa pracy, np. zakaz dyskryminacji w zatrudnieniu, przeciwdziałanie mobbingowi. Żądanie pracodawcy udzielenia innych danych niż wymienione w art. 22¹ k.p. może stanowić również naruszenie dóbr osobistych kandydata na pracownika lub pracownika, chronionych przepisami prawa cywilnego.

ZAMÓWIENIA:
INFOLINIA: 801 04 45 45
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

